

Ο ΧΑΡΤΗΣ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ ΝΟΜΩΝ

© Απόσπασμα από το βιβλίο: [Γιάννης Ρέντζος *Ανθρωπογεωγραφία*](#)

1. Σε ένα περιπετειώδες [κινηματογραφικό έργο](#) με τον Μπρους Γουίλις βλέπουμε ότι ο ήρωας χρησιμοποιεί ένα γεωγραφικό χάρτη της πόλης όπου ζει για να προβλέψει σε ποιο σημείο θα ξαναχτυπήσει ο δολοφόνος και να εκτιμήσει μετά, από το μέσο όρο των αποστάσεων, πού βρίσκεται το κέντρο δράσης του δολοφόνου - άρα και η πιθανή κατοικία του.

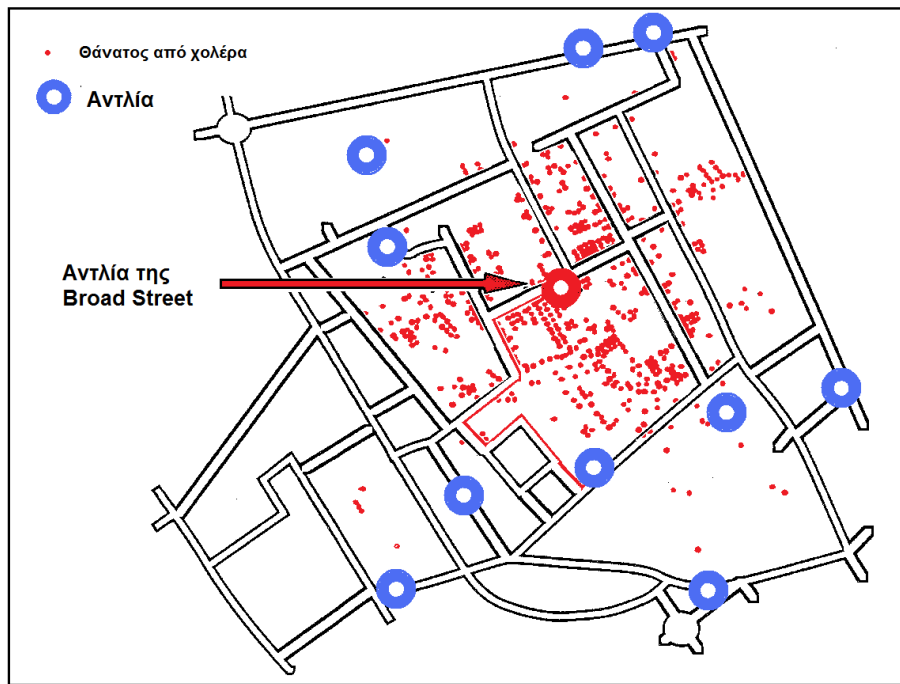

© National Geographic

2. Πριν μερικά χρόνια, όπως περιγράφει το *National Geographic*, μια μοσχοβίτισσα μητέρα, η Tamara Karanadze, που είχε φέρει στο κόσμο, για λόγους ανεξήγητους, ένα αγόρι με ατελή άκρα, έκανε μια ενστικτώδη γεωγραφική έρευνα. Από νοσοκομεία και ένα μεγάλο οίκο κατασκευής προθέσεων για αναπήρους πήρε τις διευθύνσεις των οικογενειών που είχαν παιδιά με ελλιπή άκρα (πόδια ή χέρια). Τοποθέτησε, στη συνέχεια, πάνω σε χάρτη της Μόσχας μια κουκίδα για κάθε διεύθυνση οικογένειας με βεβαρημένο παιδί και μελέτησε τη σχηματομορφή (pattern) που προέκυψε. Δηλαδή προσπάθησε να καταλάβει τη μορφή που σχηματίστηκε από τις κουκίδες. Αυτό που είδε ήταν η κατά προσέγγιση σιλουέτα μιας περιοχής με υψηλή ρύπανση από τις εκπομπές της βιομηχανίας. Οι οικογένειες που κατοικούσαν εκεί είχαν αποκτήσει παιδιά με ατροφικό ή ανύπαρκτο το αριστερό χέρι.

3. Στη γεωγραφία θεωρούμε ως γενέθλια στιγμή της τεχνικής αναζήτησης ανθρωπογεωγραφικών νόμων μέσω του χάρτη το έτος 1854. Την εποχή εκείνη, που στο Λονδίνο είχε [ξεσπάσει μια επιδημία χολέρας](#), ο γιατρός [John Snow](#) έκανε την υπόθεση ότι ο φορέας διάδοσης της χολέρας ήταν το νερό κάποιας δημόσιας βρύσης. Με σκοπό να απομονώσει την ύποπτη βρύση τοποθέτησε σε

ένα χάρτη του Λονδίνου μια κουκίδα για κάθε ασθενή σε όλα τα σπίτια με κρούσματα της νόσου.

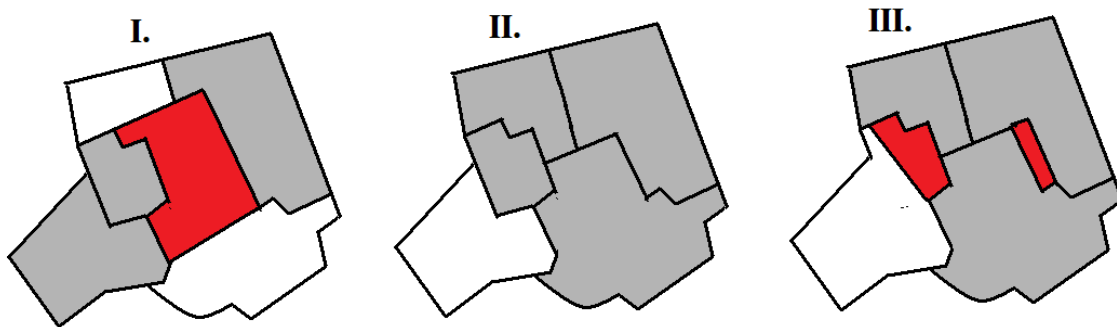
Μια απόδοση του διαγράμματος του John Snow στο Σόχο του Λονδίνου.

Η σημερινή Broad Street ως οδός Broadwich με ομοίωμα της αντλίας

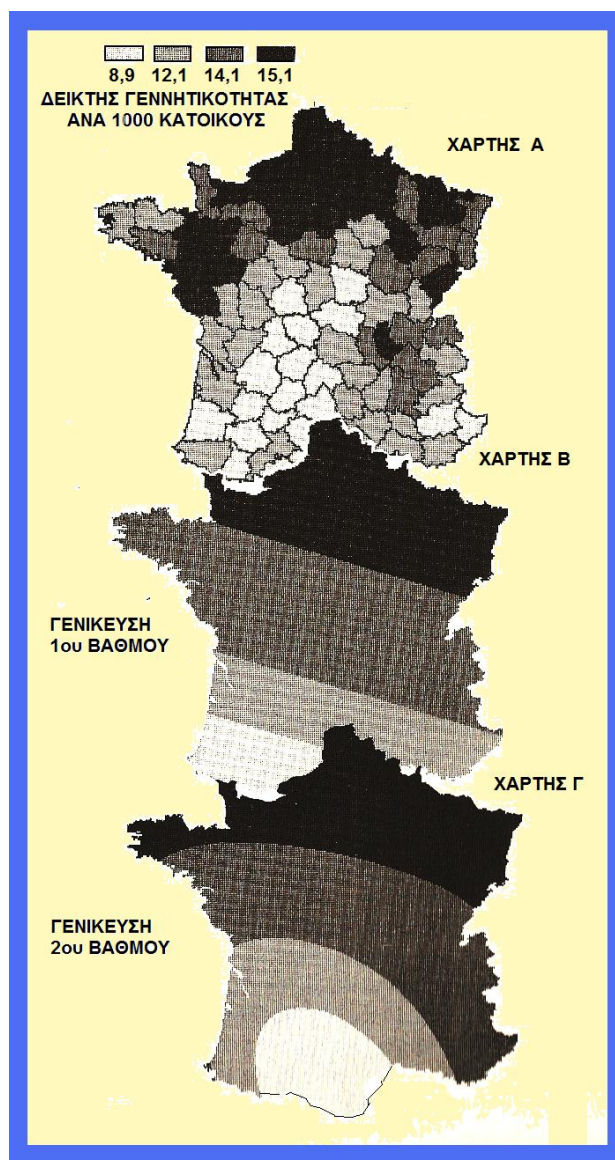
Έτσι προέκυψε η εικόνα, ή σχηματομορφή, του πιο πάνω σχήματος. Επειδή τα κρούσματα είναι συγκεντρωμένα γύρω από την βρύση (αντλία) της Broad Street στο Σόχο, ο Σνόου ενοχοποίησε αυτή την πηγή και ζήτησε να διακοπεί η παροχή νερού από εκεί. Όταν απομακρύνθηκε ο μοχλός λειτουργίας της αντλίας, οπότε οι περίοικοι έπαψαν να παίρνουν νερό από εκεί, δεν σημειώθηκαν άλλα κρούσματα στην περιοχή. Με τον τρόπο αυτό η υπόθεση του Σνόου για την αντλία-φορέα της χολέρας επαληθεύθηκε.

4. Ας σημειώσουμε εδώ πως ο εμπειρικός αλλά μεγάλης διαίσθησης τρόπος προσέγγισης του Σνόου είναι πάντα χρήσιμος στη γεωγραφία. Ωστόσο η εφαρμογή του κινδυνεύει να μη δώσει τα σωστά αποτελέσματα αν τεμαχίσουμε (διαιρέσουμε) το χώρο συστηματικό μεν αλλά αυθαίρετα, (π.χ. σε τετράγωνα 10 οικοδομικών τετραγώνων). Αν ερευνήσουμε μετά να βρούμε πού έχουμε συγκεντρωμένη εμφάνιση των αναμενόμενων φαινομένων ή κρουσμάτων, ενδέχεται να μην επισημάνουμε πουθενά την αναμενόμενη συγκέντρωση ή να βρούμε δύο ή περισσότερες γειτονίες με υπερβολικά πολλά κρούσματα.

Ένας γεωγράφος, ο Mark Monmonier, κάνει τέτοιες «ανακατανομές» του χώρου γύρω από την αντλία, οπότε αφενός (I.) προκύπτει συγκέντρωση κρουσμάτων γύρω από τη γνωστή αντλία, αφετέρου (II.) δεν προκύπτει καμιά συγκέντρωση, ενώ στην τρίτη περίπτωση (III.) προκύπτουν δύο συγκεντρώσεις που φαίνονται ύποπτες!

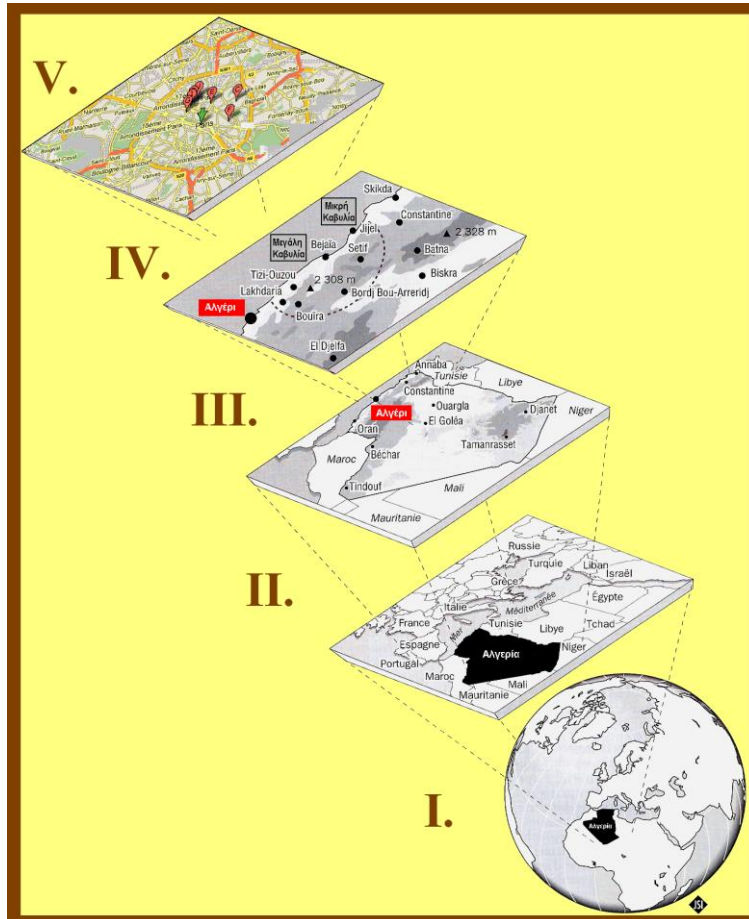
5. Με μεθόδους αυτοματοποιημένης χαρτογραφίας, από έναν ακριβή θεματικό χάρτη, όπως αυτός της επόμενης σελίδας (χάρτης Α), όπου απεικονίζεται το ποσοστό γεννητικότητας, στους διαφόρους νομούς της Γαλλίας, μπορούμε να μεταπέσουμε σε ένα γενικευμένο χάρτη όπου εμφανίζεται καλύτερα ένας χωρικός ανθρωπογεωγραφικός νόμος (χάρτης Β). Στην προκειμένη περίπτωση βλέπουμε καθαρά ότι οι βορειότερες περιοχές παρουσιάζουν μεγαλύτερη γεννητικότητα. Είναι βέβαια καθαρή και μια ευθύγραμμη προεξάρχουσα κατεύθυνση από ΒΔ προς ΝΑ. Ωστόσο με άλλη προσέγγιση (χάρτης Γ) προκύπτει ένας ακριβέστερος καμπυλωμένος γενικευμένος χάρτης. Σ' αυτόν παρουσιάζεται μία κυκλωτερής διαμόρφωση γύρω από τη νοτιότερη περιοχή.

6. Ο Yves Lacoste επιμένει ιδιαίτερα στη χρήση του χάρτη και των χαρτών διαφόρων κλιμάκων για την αναζήτηση των ανθρωπογεωγραφικών νόμων και για τη γεωπολιτική τους ερμηνεία. Σε ένα άρθρο του σχετικό με την επικαιρότητα της εμφάνισης ισλαμικών κινημάτων στο Μαγκρέμπ (Δυτική Μεσογειακή Αφρική) και των συνεπειών τους στη Γαλλία, προτείνει ένα κοίταγμα του χάρτη σε πολλά επίπεδα ανάλυσης δηλαδή με χρήση επάλληλων κλιμάκων χαρτογράφησης της πραγματικότητας.

Χωρίς να μπούμε στις λεπτομέρειες, που σχετίζονται με την πρόσφατη ιστορία της Αλγερίας, δίνουμε εδώ το βασικό κορμό της ανάλυσης του Λακόστ (βλ. και χόρτες της μεθεπόμενης σελίδας, που τους διαβάζουμε από τον τελευταίο προς τον πρώτο).

- Σε πλανητική κλίμακα (υδρόγειος, βλ. I) τα προβλήματα Αλγερίας-Γαλλίας μπορούν να θεωρηθούν ως περίπτωση της γνωστής σύγκρουσης Βορρά-Νότου. Πρόκειται στην πραγματικότητα για μια γενικευτική προσέγγιση που δε λαμβάνει υπόψη την ιστορική και γεωγραφική ιδιαιτερότητα των σχέσεων των δυο χωρών.

- Για να δούμε σωστότερα τις σχέσεις των δυο χωρών περνάμε σε ένα μεσογειακό χαρτογραφικό επίπεδο (II) ανάλυσης αφού οι δυο χώρες μόλις και χωρίζονται από τη Μεσόγειο. Συγκρατούμε εδώ το γεγονός ότι η Γαλλία ήταν η αποικιοκρατική δύναμη που στην περίοδο 1830-1962 είχε ως αποικία της την Αλγερία.

- Σε ένα τρίτο επίπεδο ανάλυσης (III) προσεγγίζουμε ιστορικά και γεωγραφικά την Αλγερία κατά την εποχή του πολέμου της ανεξαρτησίας της (1954-1962).

Επισημαίνουμε εδώ την εμφύλια αντιπαράθεση

ανάμεσα στο Μέτωπο Εθνικής Απελευθέρωσης που συστάθηκε στο Μαρόκο και την Τυνησία και τους αντάρτες (μακιζάρ) από την ορεινή Μεγάλη Καβυλία.

- Σε τέταρτο επίπεδο ανάλυσης (IV), εστιάζουμε την προσοχή μας στη Μεγάλη Καβυλία, της οποίας ο πληθυσμός παρουσιάζει μια πολιτιστική και εθνολογική διαφοροποίηση σε σχέση με τους λοιπούς Αλγερινούς. Πρόκειται για Βέρβερους με κάποια στροφή στη βιοτεχνική οικονομία και αποδοχή της γαλλικής κουλτούρας, που μετανάστευσαν σε μεγάλο αριθμό στη Γαλλία.

- Ένα πέμπτο επίπεδο χαρτογραφικής ανάλυσης (V) θα μπορούσε να γίνει με τη βοήθεια της χαρτογραφικής αναπαράστασης μιας φτωχικής συνοικίας της Μασσαλίας ή του Παρισιού. Εκεί μπορούμε να δούμε την σημασία που έχουν τα ισλαμικά κινήματα του Μαγκρέμπ για τη λειτουργία της γαλλικής πόλης. Οι βομβιστικές ενέργειες στο Παρίσι (καλοκαίρι 1995), αν προέρχονται από Μουσουλμάνους, μας πείθουν ότι η παγκόσμια γεωπολιτική ανάλυση συναρθρώνεται πολύ καλά και με τη γεωπολιτική της πόλης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. *National Geographic*. Vol. 186. No 2. August 1994) σελ. 70
2. Sylvie Rimbert, *Carto-graphies*. HERMES. 1990
3. Yves Lacoste, L'exemple *algérien* (*Sciences Humaines*. hs 8.1995. p. 10-13)
4. Mark Monmonier, *How to Lie with Maps*, University of Chicago Press, 1991.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ

1. Μήπως έχετε δει το [κινηματογραφικό έργο](#) για το οποίο γίνεται λόγος στην αρχή του μαθήματος; Πώς τιτλοφορείται; Πού διαδραματίζεται; Ποιος ήταν ο αρχικός τίτλος του; [Γιατί](#);
2. Θέλουμε να προσδιορίσουμε το κέντρο μιας πόλης με διαδικασία ανάλογη με αυτή του Σνόου. Ως «κρούσμα νόσου» θεωρούμε κάποια οικονομική δραστηριότητα που επιχωριάζει στο κέντρο της πόλης. Ποια θα είναι αυτή; Υποδείξτε τι θα κάνουμε παρακάτω.
3. Λέμε ότι τα κρούσματα είναι *συγκεντρωμένα* γύρω από την αντλία. Θα ήταν διαφορετική η έννοια αν λέγαμε ότι τα κρούσματα είναι *μαζεμένα* ή *μαζωμένα* γύρω από την αντλία ή πρόκειται μάλλον για μια λεκτική διαφοροποίηση;
4. Η δεύτερη ανακατανομή του Monmonier έδωσε ένα περίεργο εξισωτικό αποτέλεσμα. Με ποιο ζήτημα από την Οικονομία μοιάζει κάτι τέτοιο; Μπορούμε λοιπόν να ψευσθούμε με τους χάρτες και να μην οδηγηθούμε σε σωστούς νόμους;
5. Πως εξελίσσονται οι κλίμακες των χαρτών στην προσέγγιση του Λακόστ; Πόσο εκτιμάτε την κλίμακα του καθενός;